

МИЛЕНКО ЦЕЛЕТОВИЋ*

Факултет безбедности

Београд

ХАТИЦА БЕРИША**

Универзитет одбране

Београд

УДК 341.1/.8:341.3(355.01)

Прегледни рад

Примљен: 25.11.2017

Одобрен: 12.02.2018

Страна: 145-164

НОСИОЦИ МОЋИ У МЕЂУНАРОДНИМ ОДНОСИМА КАО АКТЕРИ ВОЈНОГ ИНТРВЕНЦИОНИЗМА

Сажетак: Војни интервенционизам је, сасвим сигурно, феномен који је обележио међународне односе од Вестфалског споразума до данас. Од када су суверене државе постали субјекти међународних односа, постојала је тежња да моћни утичу на слабије и да их прилагођавају својим интересима и циљевима. Ову своју тежњу моћне државе су увек правдале неким другим разлозима, који нису подразумевали њихов непосредни интерес, већ најчешће управо потребу да се на тај начин старају о стању регионалне или глобалне безбедности.

У раду је изнета синтеза ставова и начињен је покушај да се да процени кретање војног интервенционизма и глобалне безбедности у будућности. „Може ли се војни интервенционизам у будућности ставити под контролу и довести у оквире међународног права, тако да не представља опасност по стање међународних односа и стање светског мира, односно глобалну безбедност?“, питање је на које је покушано да се одговори.

Кључне речи: моћ, међународни односи, актери, војни интрвенционизам, глобална безбедност, међународно право

Увод

Међународни односи представљају свеукупност економских, политичких, идеолошких, правних, дипломатских, војних веза и односа међу народима, државама и системима држава. У сагледавању међународних односа извршена је анализа моћи, са посебном пажњом на примени војне силе. Историју међународних односа обележила је примена војне силе, која поред политике и економије, представља одлучујуће средство у међународној политици. Војна сила је саставни део политичке силе одређене државе или савеза, коју ствара као конкретизацију своје војне моћи и представља материјални и људски потенцијал, који се може ставити у функцију остваривања политичко-војних циљева. Војна сила представља спремност за реализацију властите политике и заштите интереса применом оружаног насиља.

* cfo@telekom.rs

** hatidza.berisa@mod.gov.rs

Основно обележје војног интервенционизма као једног од облика демонстрације моћи у међународним односима јесте мешање у унутрашње ствари суверених држава. Поводи и разлози за ступање на сцену војног интервенционизма су различити, али се увек правдају потребом за заштитом безбедности у одређеној земљи или региону, а у ширем смислу, како би се сачувала глобална безбедност у свету. У суштини, увек се иза војног интервенционизма крију интереси кључних фактора у међународним односима.

Постоји више дефиниција глобалне безбедности. Према Смиљи Аврамов „на апстрактном, теоријском плану могуће је констатовати појам глобалне безбедности. Издвојен из историјског контекста, он подразумева одрицање од употребе силе као средства за решавање међудржавних спорова и миран развој свих чланица међународне заједнице, слободу од страха, застрашивања и уцена, слободу од неправди. Та идеализована верзија безбедности никада није остварена“. (Аврамов, 2008: 96)

Појмовник безбедносне културе под појмом глобална безбедност (Станаревић и група аутора, 2009: 14) подразумева тежњу ка одсуству претњи по цео свет. Кроз историју, безбедност је схватана, пре свега, у унутардржавним или међудржавним оквирима. Међутим, тек су развојем технологије и процесом глобализације током двадесетог века настале како прве претње које могу угрозити целу планету земљу, тако и свест о њима. Поред развоја оружја за масовно уништење, а посебно нуклеарног наоружања, на развој концепта глобалне безбедности утицали су и избијање два светска рата, а затим и избијање Хладног рата, убрзано глобално загревање планете и, коначно, почетак светског рата против тероризма. Међутим, идеји о томе да је безбедност планете недељива поговали су и други фактори, попут освајања свемира, развоја глобалне културе, информатичке револуције, као и постојања све јачег антиглобалистичког покрета. (Станаревић и група аутора, 2009: 26)

Лексикон одбране и безбедности под глобалном безбедношћу подразумева безбедност човечанства, односно заштиту човечанства од изазова, ризика и претњи планетарних димензија, којима су непрекидно изложени. Овај вид безбедности може се остварити само конструктивном сарадњом међу државама које ће своје националне интересе подредити човечанским – планетарним. Концепт глобалне безбедности у средиште интересовања ставља потребе, вредности и интересе човечанства. Глобална безбедност је термин који се све више употребљава уместо међународне безбедности како би се директније означила повезаност, односно недељивост безбедности од глобалног до локалног нивоа, узимајући у обзир невојне претње и улогу недржавних актера, као и процесе који могу утицати на безбедност будућих генерација. (Станаревић и група аутора, 2009: 26)

Глобална безбедност сасвим сигурно представља свеобухватнији спектар безбедности од међународне безбедности¹, а посебно од колективне безбе-

¹ У најширем могућем значењу, појам међународне безбедности односи се на стање у коме дешавања унутар једне државе не угрожавају друге државе и људе који у њима живе. Тако дефинисана међународна безбедност представља одсуство рата између држава, али и одсуство других

дност. Замисао глобалне безбедности представља покушај теоријског уобличавања новог концепта безбедности у условима сложених и структуралних промена у међународном систему после Хладног рата. У теорији се помињу различити конститутивни елементи као полазне основе дефинисања глобалне безбедности имајући у виду измењену стварност међународних односа и деловање нових, глобалних изазова и претњи безбедности. (Бајагић, 2008: 315)

Према мишљењу професора Д. Симића, при одређивању природе облика угрожавања глобалне безбедности чини се суштинска грешка тиме што се сви облици дефинишу као директне претње, односно не прави се јасна разлика између изазова и претњи безбедности, као и њиховог непосредног утицаја на стање појединачне, социјалне, националне, међународне и глобалне безбедности. Прави проблем настаје када покушамо да одговоримо на питања ко се стара о безбедности и којим средствима се она достиже, чува и унапређује, односно „да ли и над онима који се старају и предузимају радње у случајевима кршења људских и мањинских права постоји демократски надзор“. (Симић, 2002: 80)

Носиоци доминантне моћи у међународним односима су велике силе, међународне организације и војни савези и најодговорнији су за стање глобалне безбедности или је бар њихова одговорност већа од осталих држава, малих и слабих. Са друге стране, анализом досадашњих војних интервенција лако је уочити да су управо међународне организације, велике силе и моћни војни савези били носиоци војног интервенционизма. Демократски надзор, односно међународно правна контрола предузетих интервенција готово увек је била спорна, а посебно у постхладноратовском периоду, што сигурно представља претњу по стање глобалне безбедности. Војни интервенционизам у међународним односима био је и остао привилегија моћних држава и савеза у остваривању својих интереса, а са друге стране, шира међународна заједница и њене организације на челу са Уједињеним нацијама нису успеле да војни интервенционизам ставе под контролу.

Ако би се правила градација носиоца војног интервенционизма, онда би на челу те листе сигурно биле велике силе. Велике силе су по правилу и увек на челу војних савеза, а са друге стране оне имају посебно место у међународним институцијама које треба да се старају о стању безбедности на

претњи које могу погађати две или више држава, попут међународног тероризма, нуклеарних акцидената, транснационалног организованог криминала, климатских промена, илегалне прекограничне миграције итд. У ужем смислу, међународна безбедност представља онај део међународне политике који настаје када су актери у међународним односима спремни да запрете или да употребе силу како би постигли жељени исход. Неки аутори разликују међународну безбедност, која пре свега укључује државе као поседнике монопола на легитимну примену силе, од транснационалне безбедности која укључује и остале подржавне актере, попут терористичких група, кланова, организованих криминалних група итд. Иако је у пракси понекад тешко разликовати међународну од националне и глобалне безбедности, ове категорије припадају различитим нивоима анализе. Док државна безбедност подразумева одсуство претњи унутар једне државе, глобална безбедност подразумева одсуство претњи на глобалном нивоу. Међународна безбедност се налази између ова два нивоа анализе и може имати билатерални, регионални, континентални, па чак и интерконтинентални карактер.

међународном и глобалном нивоу. У готово свим значајним војним интервенцијама учествовала је нека од великих сила, било самостално, на челу неког војног савеза, или на основу мандата Уједињених нација. Све остале земље су, када би се латиле оружја да би решиле неки унутрашњи или регионални проблем, биле предмет војне интервенције, осим ако то нису радиле по налогу или за рачун неке велике силе.

Позиција велике силе на светској сцени

Вестфалски споразум из 1648. године промовисао је суверену државу као територијалну јединицу и субјекат будућих међународних односа. Суверена држава свој значај у међународним односима задржала је до данас.

У другој половини двадесетог века постојала је јака наклоност ка посебној врсти државе - националној држави. То је један од разлога за пораст броја суверених држава у двадесетом веку (Манделбаум, 2004:321), од којих су неке сасвим мале државе. Територија и становништво представљају основни потенцијал за развој економске снаге и војне силе, што указује на моћ једне земље и њен утицај у међународној заједници. Отуда велике силе имају пресудан утицај у међународној заједници, али и највећу одговорност за стање глобалне безбедности.

На почетку 21. века, готово 200 суверених држава у свету, као и све државе од 1648, правно су једнаке. Свака је макар теоретски, највиша власт у оквиру својих граница. Свака има своју владу, своју заставу, своје место у Генералној скупштини Уједињених нација. Наравно, ипак нису и никад нису биле све суверене заједнице равноправне по величини, облику, географији, демографији, геологији, моћи или богатству. Разлике које су постојале током већег дела историје углавном су биле релевантне за одређене друштвене снаге и актуелна политичка питања. У 17. веку постојала је јасна подела у Европи на религијској основи - државе су биле протестантске или католичке. У 20. веку, међутим, најзначајнија разлика манифестовала се у војној моћи, што је веће силе одвајало од мањих. Великим силама су припадали посебни прерогативи - било који званични дипломатски споразум морао је да размотри и узме у обзир њихове захтеве и интересе.

Током Хладног рата, када је у међународним односима било доминантно велико надметање између система, било је уобичајено да се међународни систем подели на три дела са тако огромним разликама међу њима да је сваки био свет за себе. Први је био нуклеус Запада, други комунистичке земље и најзад Трећи свет састављен од бројних држава које формално нису припадале ниједној од две групе. У периоду после хладног рата, тај други, комунистички свет је нестао и опет су у први план избиле старе разлике између нуклеуса и периферије, односно разлике између иноватора и извозника грађевинских блокова глобалне цивилизације, с једне стране, и имитатора и увозника с друге. (Манделбаум, 2004: 68)

Западни теоретичари су савремени свет поделили на нуклеус или језгро и периферију. Нуклеус представљају земље западне демократије са САД као најистакнутијим чланом у центру тог језгра, док остатак света чини периферију. Земље периферије имају мању улогу у међународним односима, изузетак, ипак, представљају Русија и Кина и то пре свега у смислу глобалне безбедности. Светски поредак обликују велике силе, а Русија као највећа и Кина као најмногљуднија земља поседују значајан потенцијал који може утицати на међународни поредак.

Основна карактеристика великих сила је поседовање доминантне моћи у односу на друге међународне субјекте на међународној сцени. Развијајући стратегију доминације, велике силе увек настоје да наметну своју вољу и изврше потчињавање осталих субјеката међународне заједнице у циљу остваривања својих интереса. Моћ великих сила произилази из њихове унутрашње моћи, пре свега економске моћи, која се претаче у војну и политичку моћ, и чини их доминантним на међународној сцени. Економска моћ била је и остала суштинска моћ из које проистичу све остале моћи, а посебно војна, која је опет са своје стране (заједно са економском) производила и формално кључну моћ – политичку моћ.

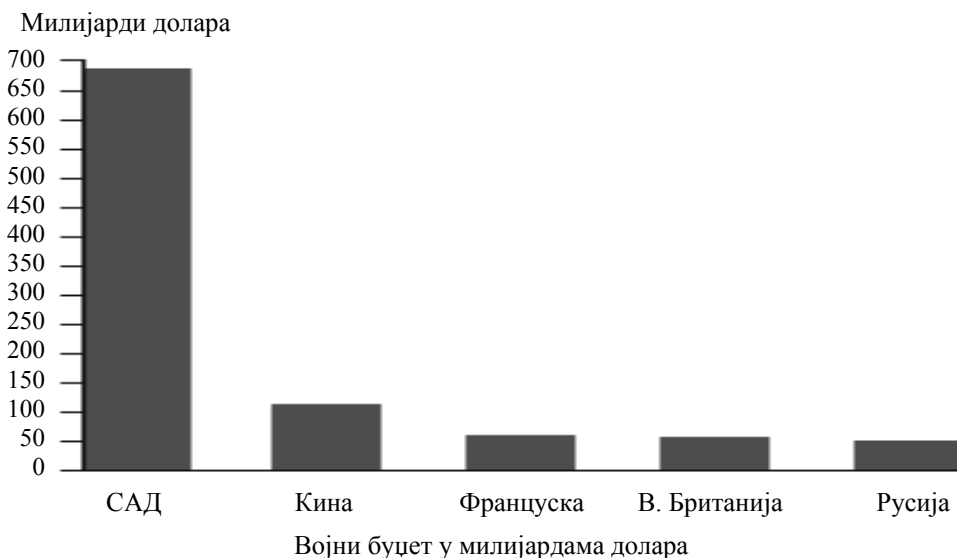
Француски теоретичар М. Мерл (Merle) је све земље у свету, у складу са њиховом моћи, груписао у четири категорије: (1) земље од општег утицаја на глобалном плану; (2) земље од општег утицаја на глобалном плану у појединим сферама људског друштва; (3) земље од утицаја на регионалном плану и (4) индиферентне земље (без утицаја). (Р. Стојановић, 1982: 78-79) У смислу датих категорија евидентно је да данас у прву категорију спадају само САД, док је разврставање осталих земаља могуће различито тумачити.

Сједињене Америчке Државе не само што су највећа економска сила (највећи БДП на свету) већ убедљиво имају и највећи војни буџет на свету. Одмах после САД, према висини војног буџета, налазе се управо преостале четири сталне чланице Савета безбедности УН: Кина, Француска, Велика Британија и Русија, како је приказано у табели 1 и графикону 1. Управо ових пет земаља носе и највећу одговорност за стање глобалне безбедности у свету.

Табела 1.- *Преглед првих пет земаља према висини војног буџета у 2010. години и процентом учешћа у бруто друштвеном производу (Р. Стојановић, 1982: 78-79)*

Ранг		Земља	Војни буџет 2010. године у доларима	% од БДП, 2009. године
1		САД	687,105,000,000	4.7%
2		Кина	114,300,000,000	2.2%
3		Француска	61,285,000,000	2.5%
4		Велика Британија	57,424,000,000	2.7%
5		Русија	52,586,000,000	4.3%

Графикон 1. - Однос пет земаља са највећим војним буџетом на свету
(*Р. Стојановић, 1982: 78-79*)

На основу анализе наведене табеле и графикана, могло би се закључити да је данашњи свет униполаран. Међутим, према Џону Меарсхејмеру (*John J. Mearsheimer*), угледном америчком професору политичких наука, међународни систем није униполаран. Он наводи да: „Иако су Сједињене Државе хегемон на западној хемисфери, оне нису глобални хегемон. Сједињене Америчке Државе су врховна економска и војна сила на свету, али у међународном систему постоје две друге велике силе: Кина и Русија. Ниједна не може да буде пандан америчкој војној моћи, али обе имају нуклеарне арсенале, способност да се супротставе и вероватно осујете амерички напад на своје тло и ограничене капацитете за пројекцију моћи“ (*Меарсхејмер, 2009: 458-459*) Ово само указује на значај Кине и Русије на стање система безбедности на глобалном нивоу и његову перспективу у будућности.

Бжежински у својој књизи „Велика шаховска табла“, између осталог, описује и начин остваривања процеса глобализације на путу за Исток: „Умешно играјући на карту етничких и верских конфликта, на просторима тзв. етничког коктела, тј. у државама са етнички мешовитим становништвом, САД изазивају и управљају кризама и конфликтима, инструментализујући их за своје стратешке циљеве. У том смислу њихов је геостратешки циљ да Европу држе у шах-позицији, а да Русију и Евроазију освајају у 21. веку“. Такође, он наводи да је најопаснији сценарио по светску доминацију САД могућа „велика коалиција Кине, Русије и, можда, Ирана“, при чему би Кина била лидер, а Русија следбеник. (*Брежињски, 1999: 55*)

Да ово стратешко партнерство заиста може бити противтежа САД и Западу указују и следеће чињенице: Русија и Кина су решиле међусобне граничне

спорове и на тај начин је Русија решила питање својих граница на дужини од око 4.000 км; Робна размена између две земље је од 5 милијарди долара 2000. нарасла на 60 милијарди долара у 2009. години; Изградња нафтовода Источни Сибир - Тихи океан из Сибира ка Кини капацитета 15 милиона тона нафте по години, са уговором да траје до 2030. године; Од 2015. године па до 2045. (дакле за 30 година) Русија ће Кини сваке године испоручити по тридесет милијарди кубних метара гаса; Потписани су бројни споразуми о експлоатацији угља, производњи алуминијума, о финансијским аранжманима, о борби против тероризма, екстремизма и сепаратизма.²

Поред наведеног, треба имати у виду и да светска економска криза, која је погодила пре свега економије земаља Запада, није се негативно одразила на економски раст Кине, Русије, Индије и Бразила, који је константан. И поред наведених чињеница, које указују на појаву нових потенцијалних глобалних играча, доминација САД и њених западних савезника на глобалном нивоу ће трјати још неко време. Према Брежињском „бар за извесно време, за више од једне генерације, мало је вероватно да ће амерички статус водеће светске силе моћи да оспори било који појединачни актер“. (Брежињски, 1999: 182) Са друге стране, било каква конфронтација наведених земаља са САД није у интересу њиховом даљем економском напретку, који представља суштински извор свих осталих моћи. Мало је вероватно да ће било која од наведених земаља успети да оствари глобалну доминацију у догледној будућности, али исто тако је мало вероватно и да ће САД сачувати свој статус глобалне силе. „Отуда Америка није само прва, једина и истинска суперсила, већ највероватније и последња“. (Брежињски, 1999: 195)

Примена војне силе у међународним односима подразумева ангажовање оружаних снага у бројним локалним (ограниченим, грађанским) ратовима. Скала примене војне силе има своју градацију од претње, преко неоружаних ка оружаним облицима војне силе. Претња војном силом подразумева њен најблажи облик који се остварује званичним давањем до знања противничкој страни да ће бити употребљена. Оружани облици примене војне силе подразумевају најдрастичнији смисао њене примене кроз борбена (оружана) дејства, у којима се сукобљавају војни ефективи који за последицу имају људске жртве и материјална разарања.

Велике силе су, у циљу промоције својих друштвених вредности и заштите, пре свега, сопствених интереса, често посезале за применом војне силе у међународним односима кроз извођење војних интервенција и мешање у унутрашње ствари суверених држава. Управо велике силе, биле су један од носилаца војног интервенционизма како у прошлости, тако и у садашњости, а вероватно и у будућности.

² <http://beoforum.rs/komentari-beogradskog-foruma-za-svet-ravnopravnih/171-za-novi-koncept-kolektivne-bezbednosti-profesor-doktor-radovan-radinovic-beogradski-forum-za-svet-ravnopravnih.html>

Сједињене Америчке Државе као носилац војног интервенционизма и глобалне безбедности

Сједињене Америчке Државе су 1870. године имале најразвијенију привреду на свету и пред њима су тек биле најбоље године. До 1913, америчка производња је била два и по пута већа од британске или немачке, а четири пута од француске. Ако се узме домаћи бруто производ, онда је амерички надмашио британски за 20%, француски за 77% и немачки за 86%. (Манделбаум, 2004: 321) У оба светска рата на америчкој територији нису вођене ратне операције, па није било ни ратних разарања, индустријски капацитети су сачувани и модернизовани, производња је имала константан раст, а сировине су биле обезбеђене готово из целог света. После Другог светског рата готово половина светског богатства налазила се у америчким рукама. У послератним годинама ратна индустрија није трансформисана у мирнодопску, како то обично бива после великих ратова, већ је ратна машинерија подигнута на највиши ниво у сва три вида: поморству, ваздухопловству и копненој војсци. Сједињене Америчке Државе су успоставиле контролу на оба океана, Пацифику и Атлантику. Економска и војна моћ САД била је далеко изнад осталих великих сила, које су биле исцрпљене ратом и великим разарањима.

Крај Хладног рата означио је и крај равнотеже у смислу светске моћи, која је владала између два војна блока. Сједињене Америчке Државе, као водећа сила западног блока, изашла је као апсолутни победник и једина права суперсила. Хладноратовски период САД су користиле да ојачају своју моћ и постигну доминацију над противницима економским и дипломатским средствима, да би у постхладноратовском периоду доминантност изражавале управо демонстрацијом војног интервенционизма. Може се рећи да је управо војна моћ и њено испољавање кроз примену војне силе основна карактеристика која једну земљу чини моћником у међународним односима. Отуда светски моћник не преза да прети и употреби војну силу у сваком моменту када сматра да је то најефикаснији начин да оствари своје циљеве и интересе.

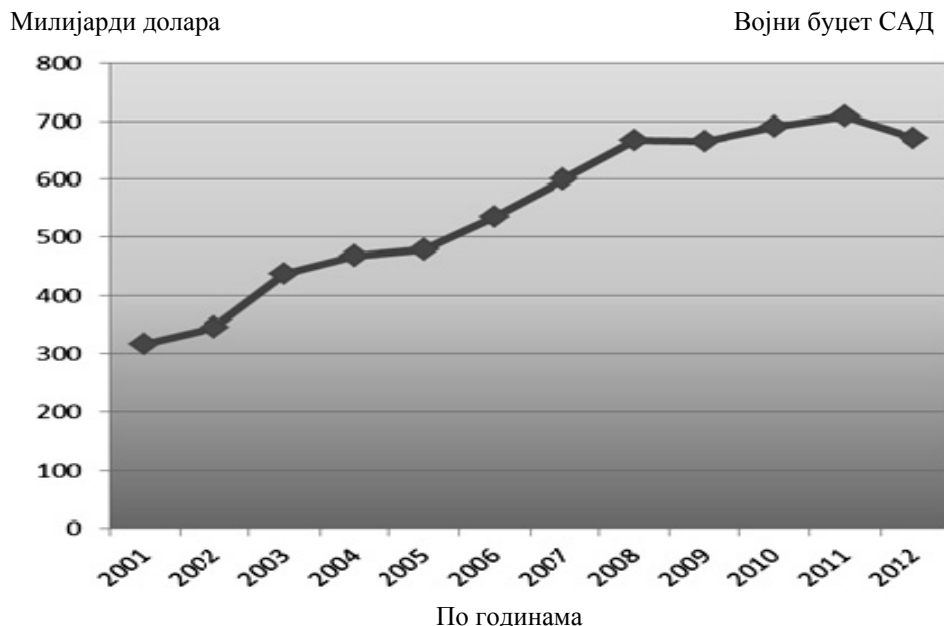
Један од најснажнијих инструмената спољне политике САД представља војна интервенција. У периоду после Хладног рата САД су биле најактивнији носилац војног интервенционизма, понашајући се као светски моћник, демонстрирајући своју моћ и ширећи своје интересе без обзира на последице у међународним односима. Са изразито високим војним буџетом (далеко највећим у односу на све земље света) САД учествује у готово свим мировним операцијама УН, интервенишу у оквиру међународних организација или самостално, уз подршку пријатељских земаља. Од 17 војних интервенција које су изведене у постхладноратовском периоду, значи од 1989. године до данас, САД су у 16 учествовале самостално, у оквиру Северноатланског савеза (НАТО) или према одлуци Савета безбедности УН.

На слици 2 приказан је раст војног буџета САД у последњој деценији, боље је рећи, од почетка рата објављеног тероризму и војног ангажовања у Авганистану (2001). Константан раст војног буџета је последица војних интер-

венција и војног присуства у Авганистану и Ираку (2003). Пројектовани очекивани пад издатака за војни буџет у 2012. години је због планираног повлачења америчких снага из Ирака и смањење броја војника у Авганистану.

Сл.1. - Кретање војног буџета САД од 2001. до 2012. године у милијардама долара³

Развијајући своју војну моћ, повећавајући војни буџет и издвајања за нова истраживања у области средстава и технологије ратовања, САД су данас у могућности да интервенишу војно у било ком делу света. Овакве врсте интервенција захтевају огромна финансијска средства, изазивају бројне полемике, како на домаћој политичкој сцени, тако и међу традиционалним савезницима и пријатељима. Постигнути резултати, степен остварења постављених циљева, стање у земљама после интервенција разликују се од случаја до случаја, али оно што им је заједничко, је да прокламовани циљеви углавном нису остварени у потпуности.

У кризним жариштима САД су интервенисале различитим средствима, уз варирајућу подршку партнера и међународне заједнице као целине. У овом процесу САД су показале да у наметању сопствене воље готово немају лимита. Под различитим паролама и аргументацијама, САД прилагођавају сопственим интересима и међународно право и међународне институције, урушавајући их, одузимајући им ауторитет и доводећи под сумњу и само њихово постојање. Тако су САД постале заговорници и реализатори две врсте војних интервенција: хуманитарних и предупредујућих (превентивних).

Као примери хуманитарних војних интервенција наводе се оне које су изведене у Сомалији, Републици Српској, Хаитију, Источном Тимору и СРЈ.

³ Светска војна потрошња. (Приступљено 10. децембра 2016.); <http://www.globalissues.org/article/75/world-military-spending>

Ове интервенције представљале су споља покренуто употребу војне силе унутар неке државе, против њене воље и без утемељења у међународном праву, с циљем да се у њој оконча наводно кршење људских права. У случају Косова и Метохије, свесни смо тешког пропуста – да је интервенција под плаштом хуманитарног деловања представљала кршење Повеље УН са становишта међународног права.

После 11. септембра 2001. године, дана када је извршен највећи терористички акт у историји човечанства, САД су предузеле војну интервенцију против Авганистана и објавиле свеопшти рат глобалном тероризму. Укупна спољна, али добрим делом и унутрашња политика преусмерена је ка овом примарном циљу. Све методе су проглашене дозвољенима и користе се у пуној мери, свим расположивим средствима. У тој борби још увек је неизвесно и немерљиво колико су САД заиста допринеле својој безбедности и глобалној безбедности остатка света.

Све до 11. септембра, судећи по неким мерама које су чак укључивале и догађаје тога дана, тероризам није представљао никакву посебну смртну претњу за Американце. „Чак и кад се урачунају напади извршени 11. септембра, број Американаца, који је убијен захваљујући међународном тероризму од краја 1960-тих (од тада је Стејт Департмент почео своје бројање), приближно је једнак броју Американаца убијених муњом или случајно у лову на јелене или умрлих од оштре алергијске реакције на кикирики. У готово читавом том периоду укупан број људи широм света, који су настрадали од руку терориста, није много већи од броја оних који су се удавили у кади за купање у САД“. (Манделбаум, 2004:199)

Претпоставка да уколико би се терористи домогли оружја за масовно уништавање, хемијског, биолошког и нуклеарног, могла би да доведе до озбиљнијих напада са великим бројем жртава. Она је послужила као повод САД да предузму превентивну интервенцију против Ирака.

Војна интервенција против Ирака (2003) предузета је уз образложење да Ирак производи нуклеарно оружје, тј. да покушава да обнови забрањене програме наоружања и да подржава терористе. Јавност у САД и Великој Британији бомбардована је информацијама да Ирак може употребити оружје за масовно уништавање на циљеве у Европи. Ираку су недостајала средства за такав напад, чак и да је имао хемијско оружје. После реализације војне интервенције установљено је да Ирак заправо није имао капацитет да развије такво оружје, а не да га употреби.

Са друге стране, САД нису имале снаге да интервенишу против Ирана или Јужне Кореје (остале две земље означене као „осовина зла“) или против Русије после војних акција у Чеченији и интервенције на Грузију. Војни интервенционизам САД показао је да се интервенише тамо где се неће наићи на превелик отпор. А тамо где се очекује жесток отпор, радије се одустаје од интервенције. Другим речима, хуманитарне и превентивне војне интервенције не покрећу се против великих сила (Кина, Русија, Индија), или против држава које имају моћне савезнике.

Русија и Кина као носилац војног интервенционизма и глобалне безбедности

У погледу стабилности на међународној сцени и стању глобалне безбедности, Русија и Кина су имале посебан значај, а такав тренд ће обележити и будућност. Ове две земље, које захватају највеће светско копно – Евроазију, богато сировинама и са великим демографским потенцијалом, имају немерљив значај за стање глобалне безбедности. Историјски гледано, још са краја седамнаестог века, Русија је била једна од највећих сила Европе. Кина је чак имала дужу и блиставију историју пре савременог доба.

У обе земље комунистичке партије су преузеле и држале власт. По неким стандардима, комунизам у Русији и Кини био је успешан извесно време. Применом комунистичког економског поретка, који се заснивао на укидању приватног власништа, развили су привреду базирану на тешкој индустрији, која им је била извор развоја снажне војне моћи.

После Хладног рата било је много лакше рећи шта те две државе више нису него шта су биле. Обе су одбациле марксизам и лењинизам, али још увек ни једна од њих није била либерална и савремена индустријска земља. Обе и даље, због питања безбедности, имају приличан значај, какав су имале и током Хладног рата. (Манделбаум, 2004:85) Кина и Русија имају врло значајну улогу у очувању глобалне безбедности. Нестабилност у овим земљама имала би значајан утицај не само на Европу и Далеки исток већ и на читав свет.

Кина се у постхладноратовском периоду уздржава од употребе силе и интервенција, на пример према Тајвану, јер је проценила да би јој та интервенција умањила снажан економски напредак и донела јој више штете него суштинске користи. Кинеска економија није погођена светском рецесијом због економске кризе, која потреса остатак света, а посебно економију Запада. Са друге стране, управо од Кине се очекује да својим суфицитом интервенише и учествује у спашавању евро зоне и посрнуле западне економије.

Према Мајклу Манделбауму, не уздржава се Кина од напада на Тајван само због америчког присуства. Ако би она напала Тајван, њој ни у ком случају не би био обезбеђен успех и да Американци не интервенишу. Штавише, кинески напад би сигурно довео до ограничавања, ако не и до елиминисања експанзивне економске комуникације те земље са остатком света, на којој је заснован нагли раст кинеске привреде (Манделбаум, 2004:196) Кину за сада не можемо оценити као земљу која је носилац војног интервенционизма, али је она једна од најзначајнијих земаља носилаца глобалне безбедности. Технолошки развој и економски раст Кине, као и велики демографски потенцијал, представљају снажну основу за изградњу и развој моћних оружаних снага. Кина је изградила свој први носач авиона и то је показатељ који доказује да се друга највећа економија на свету убрзаним корацима креће ка статусу глобалне војне силе, директно парирајући САД.

Русија се после Хладног рата није у потпуности одрекла употребе силе у заштити својих виталних интереса. Свесна тешке економске ситуације, у првој

деценији после Хладног рата, ограничила се на решавање својих унутрашњих проблема, непосредно окружење и консолидацију економије. Богата енергетима и сировинама, усмерила је свој извоз првенствено према Европској унији, која је, са друге стране, директно зависна од руског гаса. У претходном периоду кризе у региону Блиског истока ишле су јој на руку у смислу раста цене енергената, посебно нафте, што је допринело опоравку њене привреде и константном економском расту.

Русија је у постхладноратовском периоду предузела војну акцију у Чеченији (1994. и 1999. године) исто као што је и Србија то учинила у својој јужној покрајини. Реакција Запада и САД није била иста у оба случаја. Запад и САД нису биле спремне да се конфротирају са Русијом и реаговале су сасвим благо, што није био случај према Србији. Ово сасвим јасно указује да се војни интервенционизам углавном примењује према слабијим државама и државама које нису обезбедиле снажног и утицајног савезника за решавање својих унутрашњих проблема. Хрватска је у својим акцијама према Србима 1995. године имала јаке савезнике и менторе у Северноатланском савезу, а САД и Немачка су јој помогли и војним средствима.

Ипак, карактеристичан пример војног интервенционизма представља војна интервенција Русије 2008. године (08.08.2008. године, на дан почетка ОИ у Пекингу) против Грузије у циљу заштите људских права и права на самопредељење Јужне Осетије и Апхазије. Проглашење независности Косова (17.02.2008. године) и његово признавање од већине западних земаља, по виђењу Русије више је угрозило међународни поредак него сама НАТО интервенција 1999. године⁴. Русија је интервенисала са истим предтекстом као и Запад на Косову. Она није желела да њена акција изгледа као отимање територије, већ „спречавање геноцида и заштита малих народа, односно њених грађана“.

Русија је подсетила да су и САД предводиле интервенцију на СРЈ и инвазију на Ирак нелегално, без одобрења Савета безбедности УН. У сваком случају, ови сукоби су означили почетак нове ере у међународним односима, али ма колико важан, рат у Грузији није узрок нове констелације међународних односа, већ је последица дубљих процеса још из деведесетих година, када су САД изневериле поверење Русије ширећи свој утицај према Истоку. Реакција Запада на интервенцију Русије на Грузију била је блага и задржала се само на дипломатским протестима. Ово је још једна потврда да се против моћних не интервенише.

Русија види могућност за свој даљи економски напредак пре свега у стварању предуслова за знатно већи извоз енергената према западној Европи и Кини. У наредном периоду треба очекивати да ће економски раст обезбедити и већа издвајања за развој војног фактора и даљи раст војне моћи Русије. Муњевићем интервенцијом у Грузији, Русија је показала да је спремна да употреби војну силу, посебно када сматра да су угрожени њени витални интереси, као што је Каспијски басен.

⁴ Хладни мир: *Косово и Кавказ*. (Приступљено 23. децембра 2016), http://www.slobodnaevropa.org/content/hladni_mir_uvod/1878784.html

Међународне организације и безбедносно војни савези

Међународне организације имају значајан утицај на стање глобалне безбедности. Ако би смо правили градацију према значају, онда би Организација уједињених нација имала апсолутни примат. Уједињене нације су основане на завршетку Другог светског рата са циљем да обезбеде стање светског мира. На неки начин оне су наставиле улогу Лиге народа, основане после Првог светског рата са истим циљем. Лига народа није испунила своју основну мисију, јер није била у стању да спречи избијање новог светског рата. Одговорност за неуспех Лиге народа сасвим сигурно носе велике силе тога времена, али показују и слабост механизма њене организације. Уједињене нације су у својој историји деловале са различитим степеном успешности у задатку очувања глобалне безбедности. У суштини, рад УН зависио је опет од великих сила, односно сталних чланица Савета безбедности. У време Хладног рата УН су често биле растрзане од стране два војнополитичка блока, а у постхладноратовском периоду инструментализоване од стране једине преостале суперсиле, САД.

Идеја од самог оснивања да УН имају своје војне капацитете (стајаћу војску) одбачена је као решење, пре свега, јер се то сматрало као удар на суверену државу као основну јединицу међународних односа. Уместо стајаће војске, инструмент УН биле су мировне операције, које су временом еволуирале свој начин деловања, и оне представљају специфичан облик војног интервенционизма.

Поред УН, значајан утицај на стање глобалне безбедности имају и Организација за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС), Европска унија, која развија своје заједничке војне капацитете, Г-8, значајне светске монетарне организације и други. Посебан аспект и утицај на стање глобалне безбедности имају и велике транснационалне компаније, које на директан или индиректан начин делују на остале субјекте међународних односа, како би задржале и унапредиле свој примат.

За време Хладног рата, две супростављене коалиције доживљавале су свет као огромну шаховску таблу са свим фигурама усредсређеним на централну битку. Око светских пиона – Вијетнама, Кореје, Авганистана – водиле су се битке, јер је њихова судбина била повезана са краљевима САД и Совјетским Савезом. Свака од суперсила веровала је да ће губљењем једног пиона бити ослабљена њена укупна позиција, а да ће губитком више пиона и осталих мањих фигура бити угрожен краљ и сама домовина. (Манделбаум, 2004: 81) Два супротстављена војна савеза војно су интервенисала у својим интересним зонама према непослушним владама и државама демонстрирајући своју моћ и штићећи своје интересе. Оба војна савеза настојала су да се одржи успостављена равнотежа и да се избегне међусобни сукоб, свесни последица које би наступиле по њих саме, али и читав људски род.

Распадом Совјетског Савеза дошло је до распада и Варшавског уговора. На светској сцени је остао само један значајан војни савез, НАТО, који је у

постхладноратовском периоду своје деловање испољио изван зоне одговорности својих земаља чланица. Многи су сматрали да су разлози за постојање НАТО савеза престали распадом Варшавског уговора, међутим, савез је опстао и наставио своје ширење на земље источне Европе, правдајући своје присуство претњом од нестабилне Европе. Северноатлански савез је имао доминантну војну моћ и пре постхладноратовског периода, а посебно у годинама које су следиле. Са друге стране, ширење НАТО схваћено је као озбиљна претња глобалном безбедносном поретку, јер једноставно није било друге војне силе, која је могла да парира једном оваквом савезу, а међународне организације су биле слабе да би контролисале његов демократски оквир.

Ипак, у смислу војног интервенционизма најзначајнији утицај у постхладноратовском периоду поред великих сила имају Уједињене нације и Северноатлантски савез.

Организација уједињених нација као носилац војног интервенционизма и глобалне безбедности

Сједињене Америчке Државе су још од 1960. заузеле негативан став према овој организацији сматрајући да она више не делује у њеном интересу. Доласком Регана за председника, Америка је систематски подривала ову организацију не плаћајући свој допринос, што је изазвало финансијску кризу и повремену парализу њеног рада. Распадом СССР-а, УН поново улазе у домен америчке политике. (Аврамов, 2008: 109) У последњој деценији прошлог века инструмент вета у Савету безбедности престао је практично да постоји, Кина је била економски рањива и трговински исувише зависна од САД, а Русија је била оптерећена својим унутрашњим проблемима, чиме су створени услови да УН буду злоупотребљаване од старне једине преостале суперсиле.

Више од половине традиционалних мисија (до 1989. године) биле су ненаоружане и, углавном, посматрачке. Међутим, чак и кад се радило о оружаним мисијама, оне су могле да користе силу искључиво у самоодбрани. После завршетка Хладног рата дошло је до енормног повећања мировних мисија УН. У односу на 15 мисија, колико их је било током пола века трајања Хладног рата, у наредних 20 година започета је чак 51 нова мисија. Само у периоду 1989–1993. године започето је 17 нових мисија. (Абусара, 2010: 19) Већина њих представљала је одговор међународне заједнице на неки унутрашњи конфликт и већину је већ тада карактерисало озбиљно напуштање дотадашњег модела чувања мира. Последица тога била је да су мировне мисије добиле потпуно нов изглед и функције. Оне су прерасле своје претходнике и постале мисије изградње мира (енг. peacebuilding), а некад и наметања мира (енг. peaceenforcing).

Учешће у решавању сукоба у Сомалији, Руанди и на простору бивше Југославије показали су да УН још увек нису дорасле изазовима новог доба. Погрешне процене о могућностима ескалације сукоба, несналажење на терену, ограничења произашла из застарелих постулата мировних мисија, као и неразумевање природе сукоба, учинили су да мисија у Сомалији доживи неуспех, да повлачење из Руанде резултира застрашујућим геноцидом, као и да у бив-

шој Југославији УН буду понижене (сетимо се слика припадника УН везаних за бандере) и приморане да препусте решавање ситуације НАТО, односно САД.

Суочен са серијом неуспеха, тадашњи Генерални секретар УН Бутрос Гали закључио је 1994. године да УН „не би требало саме да се баве великим и захтевним операцијама наметања мира, већ да би Савет безбедности требало да овласти тзв. Коалиције вољних или регионалне организације да се тиме баве“. (Абусара, 2010: 21) Оправдање за коришћење овог система налажено је и приликом ослобађања од стране окупације (случај Кувајта), повратка на власт легитимно изабране власти (Хаити), као и приликом успостављања унутрашњег мира и безбедности (Источни Тимор). Вероватно најпознатији случај ауторизације догодио се у Босни и Херцеговини, када су УН, дале мандат НАТО да обезбеди војну (ваздушну) подршку напорима УН. У том случају примењиван је тзв. „дупли кључ“, по коме су сваку одлуку о било каквој војној операцији морале да одобре и команда НАТО, али и штаб УН. Оваква ситуација, која је била без преседана, до те мере је фрустрирала официре САД (у униформи НАТО) да су се трудили да сличну грешку више никад не понове.

Коначно, цивилна мисија УН на Косову (УНМИК), која је следила неodobрену интервенцију НАТО против Србије и која је као војну компоненту имала НАТО, изазвала је праву буру и лавину практичних и теоријских расправа. Оне се све могу сажети у питање да ли су прихватањем тога да администрирају читаву територију после интервенције НАТО, коју није одобрио Савет безбедности, Уједињене нације заправо дале легалитет тој интервенцији. Постављало се питање, да ли то значи да је спровођење унилатералних хуманитарних интервенција без мандата УН будућност света на почетку новог миленијума?

Мере које су примењене на Ирак, Либију, Хаити или Југославију, представљају тешку злоупотребу УН. Задржани су симболи ове организације, плави шлемови и беретке, али је из темеља измењена суштина. У југословенској кризи УН су увучене у отворени рат против свог члана, коме су по Повељи, биле обавезне да гарантују територијални интегритет. Професор Рајсман (Michael Reisman) је веома илустративно описао начин на који Савет безбедности доноси одлуке у посхладноратовском периоду: „Састанци се одржавају иза затворених врата, без записника и одлуке су тајне“. Пре одржавања пленарног састанка, три водеће западне силе САД, Велика Британија и Француска, врше појединачна „консултовања“ са осталим чланицама Савета безбедности, а то је заправо притисак којим би придобиле њихов глас. (Аврамов, 2008: 110) Овако инструментализоване УН нису биле у стању да спрече нови талас милититаризације у облику војног интервенционизма.

Завршетак Хладног рата није донео толико жељено јачање ауторитета УН. Напротив, стекао се утисак да је равнотежа која је постојала између САД и СССР у периоду Хладног рата давала УН много више простора за реаговање него што је то био случај после овог периода. Целокупна организација, као и њихове мисије, траже нови разлог постојања у свету у коме се моћни све

чешће одлучују за самосталне акције. Начин на који ће одговорити на ове изазове у наредних неколико година одредиће, у великој мери, и њихову судбину.

Кретање света ка мултиполаризму може донети поновно успостављање равнотеже на политичкој сцени, а тежиште заједничког рада и одлучивања о светским безбедносним питањима неопходно је поново сместити у УН, чиме би се ограничила примена силе у међународним односима. Уједињене нације су потребне свету, јер се светска организација осим политичко-безбедносних проблема, бави и изузетно важним економским и социјалним проблемима света. Оне представљају снажан не само финансијски већ и морални ослонац сиромашнијем делу света у решавању њихових егзистенцијалних питања.

Северноатлански савез (НАТО) као носилац војног интервенционизма и глобалне безбедности

У целом постхладноратовском периоду безбедносни проблеми водили су НАТО у потрагу за новом мисијом. На почетку, односно после оснивања, мисија НАТО-а била је далеко јаснија, усмерена пре свега према бившем савезнику са Истока.

И онда када се сматрало да представља противтежу комунистичкој војној сили у Европи, НАТО је био инструмент „двоструког задржавања“ држећи, с једне стране, Совјетски савез на пристojном растојању а, с друге, Немачку у одмереном загрљају из истих разлога: да спречи обарање постојећег политичког поретка на континенту. Према речима Лорда Измеја (Lord Ismay), првог генералног секретара НАТО-а, алијанса је имала три циља - да „држи Американце унутра, Русе изван и Немце испод“. (Манделбаум, 2004: 108) У посхладноратовском тријумфу НАТО је наставио да се шири према Истоку (Мађарска, Чешка, Пољска, Румунија, Бугарска), што је имало за резултат нарастања неповерења Русије према САД и њеног отуђења.

На међународној позорници, Русија није никад имала мању моћ у историјском раздобљу од почетка осамнаестог века и то је био разлог што руска влада ништа није предузела у смислу реакције на проширење НАТО-а, осим да протестује. Економски учинак земље је био готово занемарљив. До краја прве деценије постхладноратовске ере, производња Русије могла се упоредити са производњом Холандије, земље чија популација чини десетину, а географска површина свега 0,2% од руске. (Манделбаум, 2004: 108) У наведеном периоду НАТО је управо на овом нашем простору интервенисао и то без одлуке Савета безбедности УН - против Републике Српске 1995. и СРЈ 1999. године. Појам хуманитарне војне интервенције под именом „хуманитарног рата“ први пут је употребљен приликом НАТО напада на СРЈ 1999. године. Војна интервенција против СРЈ посебно је утицала на забринутост остатка света по глобалну безбедност, јер није постојао механизам који би могао да спречи самовољу једине преостале суперсиле и најмоћнијег савеза.

Хенри Кисинџер сматра да су се наведене интервенције директно одразиле на међународну политику и то описује на следећи начин: „Вероватно је најдраматичнија промена природе међународне политике било прихватање

става да извесне универзалне принципе могу реализовати или УН или, у неким екстремним случајевима, групе држава (на пример, НАТО на Косову)“ (Кисинџер, 2003: 263) Опасност од глобалног интервенционизма, који би предводила једна војна сила, представља, по његовом мишљењу, озбиљан разлог за забринутост.

Важно је истаћи да интервенција против СРЈ 1999. године била последња у којој је НАТО интервенисао једининствено, што касније није био случај у интервенцијама у Ираку, Авганистану и Либији, што указује на кохезионе везе у самом савезу. Ова интервенција изведена је на педесетогодишњицу НАТО савеза демонстрирајући остатку света неприкосновену војну силу са једне стране, а са друге, јединство у настојању да је спреман да се супростави свим савременим безбедносним изазовима.

Северноатлански савез је у последње две деценије пролазио кроз четири фазе трансформације своје мисије. Прва фаза обухвата прилагођавање мисије новим постхладноратовским условима, друга сарадњу са УН и војно ангажовање НАТО-а у БиХ, трећа, самовољну војну тзв. хуманитарну интервенцију у СРЈ. На почетку новог века НАТО је ушао у четврту фазу трансформације своје мисије. Она се одвијала у условима глобалног рата против међународног тероризма након терористичког напада на САД, највећу државу чланицу НАТО-а. Четврта фаза трансформације мисије НАТО-а протиче у покушају „повраћаја“ способности и ефикасности организације у ситуацијама које захтевају постизање и одржавање трајног мира и безбедности у свету.

Треба нагласити да је то померање Северноатлантског савеза ка глобалној улози у третирању безбедносних проблема у свету дошло посредством ангажовања организације у бившој СФРЈ (током последње деценије 20. века) и посредством борбе против тероризма у коју се организација укључила (почетком 21. века). Северноатлански савез је испољио изузетну истрајност у прилагођавању свакој новонасталој безбедносној ситуацији, мада са различитим степеном успешности и уз отворен одговор на кључно питање – како постићи што већу ефикасност организације?

Мисија Савеза је неколико пута редефинисана, а да још увек није добила стабилан и трајан облик. Северноатлански савез данас егзистира у ситуацији која још није дефинитивна, јер још није пронашао своју унутрашњу равнотежу, иде ка прилично „лабавој“ формули трансатлантских односа кроз „Коалиције вољних“, где државе према сопственим интересима прихватају врсту и степен војног ангажовања у одређеној мисији (Авганистан, Ирак, Либија), што утиче на карактер мисије НАТО-а у 21. веку. Дакле, нема једногласности, нема учешћа свих држава чланица, већ одређених држава ангажованих по одређеном питању, сагласно резолуцијама Савета безбедности УН. У 21. веку наставља се процес хоризонталног и вертикалног проширења организације, тј. истовремени процес проширења организације и процес проширења опсега деловања организације, односно дефинисање нове мисије организације.

За разлику од војне интервенције на СРЈ и Ирак, војна интервенција на Либију уследила је на основу резолуције Савета безбедности УН. Иако војни

интервенционизам можемо сматрати опасним по глобалну безбедност, чињеница је да када се интервенише на основу одлуке УН, онда је та опасност бар на неки начин контролисана. Ово никако не може навести на закључак да ће НАТО у будућности интервенисати само у складу са резолуцијама Савета безбедности УН. Значај овог савеза за стање глобалне безбедности у свету је несумњиво врло велики.

Закључак

Анализа историјског контекста војних интервенција од Вестфалског споразума па до данас јасно указује да је примена силе у међународним односима увек била присутна. Све војне интервенције, почевши од прве војне интервенције Свете алијансе 1815. године па до ових последњих у 21. веку, које су предузеле НАТО и САД са својим западним савезницима и Русија, потврђују континуитет примене војне силе у међународним односима као инструмента за наметање воље и заштите својих интереса. Према броју војних интервенција, може се закључити да је војни интервенционизам имао свој континуирани раст, који је био посебно интензиван у постхладноратовском периоду.

Носиоци војног интервенционизма у посхладноратовском периоду биле су велике силе, првенствено САД, међународне организације (УН) и војни савези (НАТО). У суштини, велике силе су биле и остале кључ међународних односа, а са друге стране, оне су најснажнији носилац војног интервенционизма. Наиме, оне су најодговорније за стање глобалне безбедности и за функционисање међународних организација, првенствено УН, а и део су војних савеза који се старају о колективној безбедности. Уједињене нације нису биле у стању да обезбеде демократски надзор, односно међународноправну контролу предузетих интервенција, што је представљало претњу по међународни поредак и стање глобалне безбедности. Унилатерално предузете војне интервенције практично су обесмислиле постојећи међународни поредак и довеле у питање смисао постојања УН.

Војни интервенционизам представља својеврстан ризик по стање глобалне безбедности и производио је несагледиве последице у свим сферама друштвеног живота посебно са политичко-војног, економског и социолошког аспекта. Са политичко-војног аспекта, најзначајније последице војног интервенционизма су: маргинализација међународних институција, милитаризација међународних односа, нарушавање међународног правног поретка, дезинтеграциони процеси и јачање сепаратистичких покрета, стварање нових држава и нација, ескалација верских и етничких сукоба, преливање нестабилног стања, етичка хомогенизација и др.

Глобални безбедносни систем, који је заснован на Повељи УН, веома је спор и застарео и није у стању да у потпуности одговори ни на један нови безбедносни ризик, који је настао као последица глобалних промена савременог света. Са друге стране, до сада најмоћнија сила савременог света, САД, у

постхладноратовском периоду је често игнорисала и то мало глобалне безбедности, коју гарантује Повеља УН, тако што је у свом унилатералном деловању промовисала војни интервенционизам без сагласности СБ УН или упркос његовом противљењу. Ако најмоћнија сила света на делу показује да тај систем не функционише, онда то јасно указује да је време да се он реформише и да се пронађу начини, средства, методе и институционални облици, који ће тај онемоћали систем иновирати и ревитализовати.

Литература

1. Abusara, Adel (2010) *Mirovne misije Ujedinjenih nacija – između slavne prošlosti i nesigurne budućnosti*. Beograd: BZB, Broj 16 Januar - Mart
2. Avramov, Smilja.(2008) *Trilateralna komisija, Svetska vlada ili svetska tiranija?* Beograd: Akademija za diplomatiju i bezbednost
3. Bajagić, Mladen. (2008) *Izazovi i pretnje u izmenjenom kontekstu bezbednosti* Beograd: Akademija za diplomatiju i bezbednost
4. Brežinski, Zbignjev. (1999) *Velika Šahovska tabla*. Podgorica, CID,
5. Vujaklija, Milan (2002) *Leksilon stranih reči i izraza*. Beograd, Prosveta, Peto redigovano i dopunjeno izdanje
6. Kisindžer, Henri (2003) *Da li je americi potrebna spoljna politika*. Beograd: BMG
7. *Leksikon odbrane i bezbednosti*, radna verzija, 2011.
8. Maldembaun, Majkl. (2004) *Ideje koje su osvojile svet*. Beograd: Filip Višnjić
9. Mearsdžeimer, Džon (2009) *Tragedija politike velikih sila*. Beograd, Udruženje za studije SAD u Srbiji
10. Kovač, Mitar i Stojković, Dejan. (2000) *Strategijsko planiranje odbrane*. Beograd
11. Stanarević Svetlana, Ejodus Filip, Matović Dragana, Unijat Jelena, Popović Đorđe, Milošević Marko, Dimitrijević Ivan, Đorđević Saša, Marija Đelić, (2009) *Pojmovnik bezbednostne kulture*,Beograd: Centar za civilno vojne odnosa
12. Stojanović, Radoslav.(1982) *Sila i moć u međunarodnim odnosima*. Beograd: NIRO "Rdanička štampa", Redakcija publikacije
13. Stojanović, Stanislav. *Globalizacija i bezbednosne perspektive sveta*. Beograd: Direkcija za izdavačku i bibliotečko-informacionu delatnost, 2009.
14. Simić, Dragan (2002) *Nauka o bezbednosti: savremeni pristup bezbednosti*, Beograd, Službeni list SRJ i Fakultet političkih nauka

Internet-sajt:

1. Stockholm International Peace Research Institute. (Pristupljeno 10. januara 2016.) http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_military_expenditures
2. Stockholm International Peace Research Institute. (Pristupljeno 10. januara 2016.) http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_military_expenditures
3. Hladni mir: Kosovo i Kavkaz. (Pristupljeno 23. januara 2016.) http://www.slobodnaevropa.org/content/hladni_mir
4. <http://beoforum.rs/komentari-beogradskog-foruma-za-svet-ravnopravnih/171-za-novi-koncept-kolektivne-bezbednosti-profesor-doktor-radovan-radinovic-beogradski-forum-za-svet-ravnopravnih.html>

POWER HOLDERS IN INTERNATIONAL RELATIONS AS THE ACTORS OF MILITARY INTERVENTIONISM

Summary: Military interventionism is, quite surely, a phenomenon that marked international relations from the Westphalian Agreement to this day. Since sovereign states have become subjects of international relations, there has been a tendency to have a powerful influence on the weaker and to adapt them to their interests and goals. This tendency, the mighty states has always justified with some other reasons, which did not imply their immediate interest, but most often the need to take care of the state of regional or global security in this way.

In the paper is presented a synthesis of attitudes and has been made an attempt to evaluate the movement of military interventionism and global security in the future. "Can military interventionism in the future be placed under control and brought into the framework of international law, so that it does not pose a threat to the state of international relations and the state of world peace, or global security?", is the question that was tried to answer through paper.

Key words: power, international relations, actors, military interventionism, global security, international law